

Undervisning og inspiration til ældreplejen

Anbefalinger og inspiration til at forebygge, håndtere og lære af voldsomme episoder og udadreagerende adfærd i ældreplejen

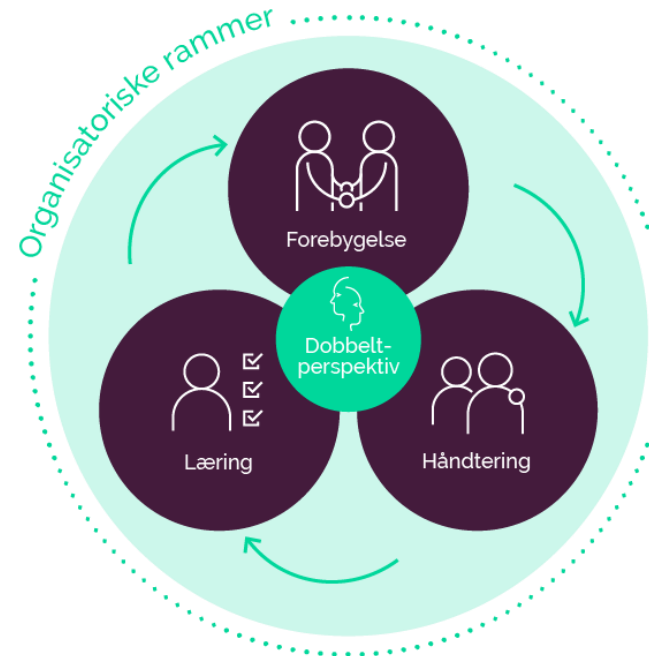
Guide: Sådan kommer I godt i gang med forebyggelse

Maj 2021

Hvordan kan I bruge disse slides?

Formålet med disse slides er at klæde jer på til arbejdet med at forebygge, håndtere og lære af udadreagerende og voldsomme episoder hos borgere med demens gennem:

- Faglig viden
- Øvelser I kan bruge til at åbne for samtalen og fælles refleksioner
- Dilemmaer der kan kobles til jeres praksis
- Kendskab til relevante metoder, som I kan anvende i praksis med det samme

Refleksionsøvelse: Læringslandkort

På næste slide finder du et læringslandkort

Læringslandkortet er fyldt af refleksionsspørgsmål – spørgsmål der dukker op i løbet af denne slideserie og som knytter sig til de enkelte slides

Du kan printe læringslandkortet ud og udfylde det undervejs

Læringslandkort

Har du oplevet en voldsom episode?

Hvad gør I for at forebygge voldsomme episoder?

Hvordan ser I tegn på mistrivsel hos borgerne?

Hvilke metoder anvender I til at forebygge episoder med udadreagerende adfærd?

Hvad kan I gøre for at styrke trivsel og tryghed for både borgere og medarbejdere?

Hvilke indsatser kan I tænke sammen for at arbejde mere helhedsorienteret?

Hvordan arbejder I med risikovurdering?

Hvad er udadreagerende adfærd og voldsomme episoder?

Betegnelsen *udadreagerende adfærd* anvendes om de situationer, hvor en borger på en eller anden måde reagerer udad mod medarbejderne, andre beboere eller pårørende.

Det kan eksempelvis komme til udtryk ved, at borgeren råber, truer eller optræder grænseoverskridende over for andre. Det kan også være situationer, hvor borgeren opfører sig urolig eller rastløs.

Adfærden er oftest et udtryk for, at borgeren har fysiske eller psykiske behov, der ikke er blevet dækket.

Hvad er udadreagerende adfærd og voldsomme episoder?

Der vil altid gå noget forud for at en borger har en udadreagerende adfærd. Det sker derfor ofte i bestemte situationer som eksempelvis:

- Hvis borgeren har ondt og ikke kan give udtryk for det
- Hvis borgeren er over-/understimuleret
- Hvis borgeren har stress i forbindelse med en omstilling
- Hvis borgeren har svært ved at kommunikere

Det er forhold som enten hver for sig eller tilsammen betyder, at borgeren mistrives og kommunikerer sin mistrivsel ved at reagere udad mod medarbejdere, andre beboere og/eller pårørende.

Hvad er udadreagerende adfærd og voldsomme episoder?

En voldsom episode omfatter situationer, hvor både borgere og medarbejdere udsættes for en voldsom episode, fordi en person reagerer med vold af fysisk eller psykisk karakter.

Fysisk vold kan fx komme til udtryk i form af angreb mod kroppen, overfald, spark, slag, skub, kast med genstande, bid, niv, krads og spyt. Psykisk vold kan fx komme til udtryk i form af verbale og nonverbale trusler, chikane, ydmygelser, anden krænkende adfærd m.m.

Vold forstås som noget, der opstår i et samspil mellem borgeren og medarbejderen eller borgere imellem. Vold kan derfor ikke alene tilskrives som vold begået af borgeren.

Hvad er udadreagerende adfærd og voldsomme episoder?

Der anvendes begrebet 'episode', som på engelsk betyder en hændelse i en serie af begivenheder.

Det indebærer, at en voldsom episode ikke kan forklares, forstås eller forebygges alene ud fra den konkrete situation, men at der altid er noget, som går forud for eller leder op til den voldsomme episode.

En voldsom episode skal altså ses i sammenhæng med de begivenheder, der gik forud for selve handlingen.

Refleksions- øvelse

Sid for dig selv i tre minutter og reflekter over følgende:

Har du oplevet en voldsom episode?

Hvordan påvirkede det dig selv og borgeren?

Hvordan kan du forebygge en lignende episode i at opstå?

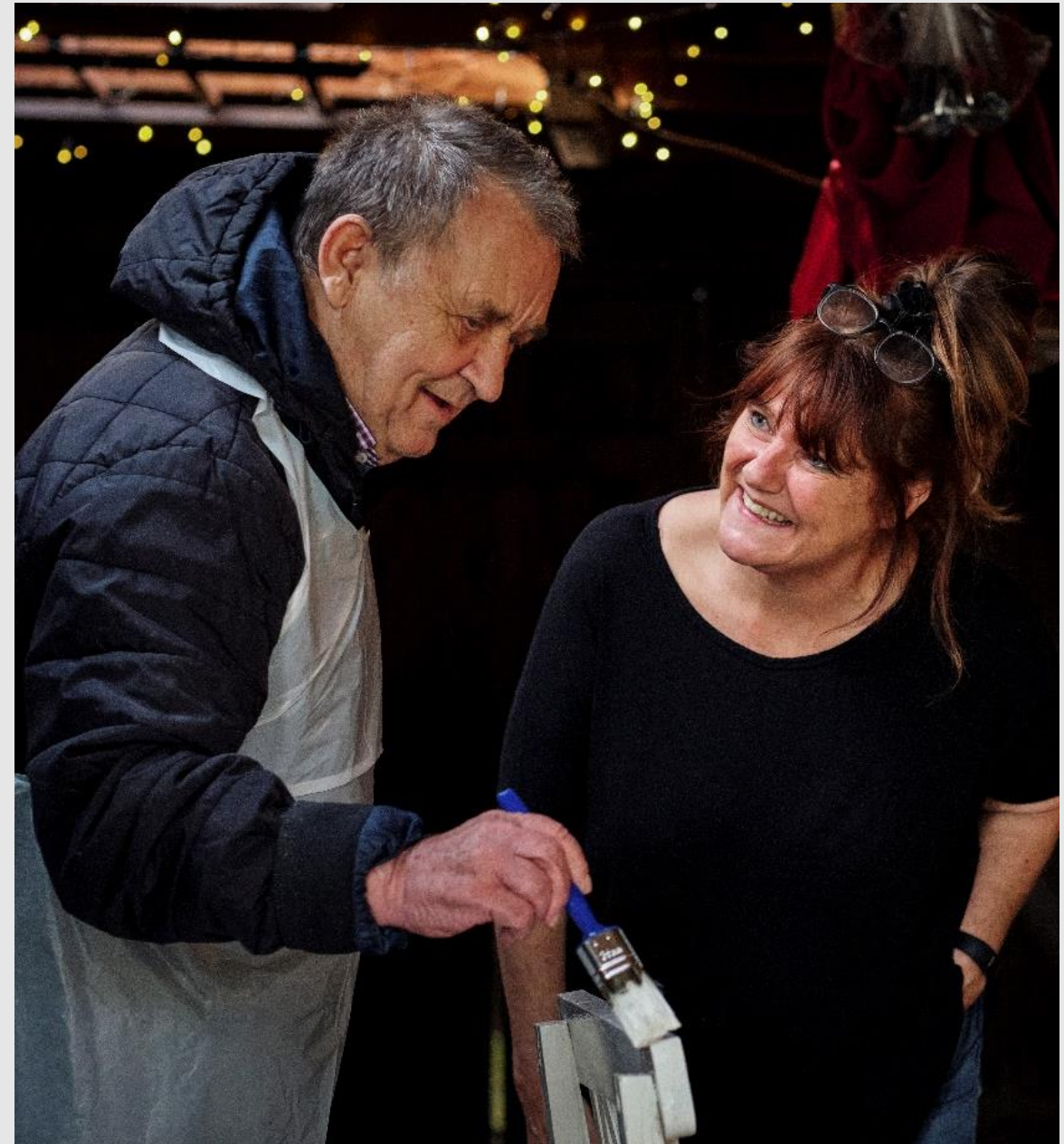

Hvorfor er det vigtigt at forebygge, håndtere og lære af voldssomme episoder?

Et godt arbejdsliv indebærer både, at borgerne trives og får den støtte og omsorg de har brug for, samtidig med at man som medarbejder føler sig kompetent og tryk ved at give den hjælp, borgerne har brug for.

Det kan derfor være svært, hvis man oplever borgere, som mistrives og har en udadreagerende adfærd. Det er utrygt for borgeren og for medarbejderen.

Det er en kompleks faglig opgave.

Hvorfor er det vigtigt at forebygge, håndtere og lære af voldssomme episoder?

Undersøgelser viser, at i 2018 blev 32 % af social- og sundhedsassistenter- og hjælpere udsat for trusler, og 30,7 % blev udsat for fysisk vold.

Et arbejdsmiljø med trusler og vold kan føles utrygt for medarbejderne. Ved at sikre trivsel hos borgerne, kan man samtidig være med til at sikre, at medarbejderne føler sig trygge og trives i sit arbejdsliv. Det kalder vi for det "dobbelte perspektiv".

For at ændre praksis, øge trivslen og reducere antallet af voldssomme episoder er der behov for viden, metoder og systematiske tilgange.

Med forebyggelse menes der...

...alle indsatser som bidrager til forebyggelsen af voldsomme episoder.

Det omfatter alle indsatser, der bidrager til, at borgerne trives, og at medarbejderne er klædt fagligt på til at reagere på borgenes adfærd og behov på en kompetent og hensigtsmåde måde.

Hvad er forebyggelse og hvorfor er det vigtigt?

Forebyggelse er det, som medarbejdere, ledere og enheder kan gøre for at forebygge, at episoder med udadreagerende adfærd opstår.

Det kan gøres systematisk ved at:

- Identificere udfordringerne
- Forstå borgerens perspektiv
- Skabe gode relationer
- Anvende systematiske metoder og arbejdsgange

Gennem systematisk forebyggelse kan man:

- Forebygge mistrivsel hos borgerne
- Forebygge episoder med magtanvendelse
- Forbedre og sikre et godt arbejdsmiljø
- Forbedre samarbejdet med pårørende

**Refleksionsspørgsmål:
Hvad gør I for at forebygge
voldsomme episoder?**

Anbefalinger og inspiration til det forebyggende arbejde

De fire første anbefalinger omhandler det forebyggende arbejde.

Overordnet set handler det om:

- 1) At etablere en fælles forståelse, en helhedsorienteret indsats og udstikke nogle specifikke retningslinjer.
- 2) At man i organisationen løbende observerer og beskriver, hvordan borgeren har det, så det er muligt at lave en samlet vurdering af borgerens trivsel for derigennem at tilpasse plejen og omsorgen til borgerens individuelle behov.
- 3) At man i organisationen griber ind og tager de nødvendige, forebyggende foranstaltninger, hvis der er grund til at tro, at en voldsom episode kan opstå mellem en borger og medarbejder.
- 4) At man generelt i organisationen aktivt anvender relevante metoder og indsatser, der kan være med til at øge borgerens trivsel og gøre det trygt for medarbejderne at gå på arbejde.

De fire anbefalinger udfoldes på de næste slides

1. En helhedsorienteret tilgang

Første anbefaling handler om at arbejde helhedsorienteret og systematisk. Det kan I blandt andet gøre ved at:

- Koble arbejdsmiljøområdet og det socialfaglige område i det daglige arbejde.
- Inddrage forskellige perspektiver i samarbejdet med borgerne.
- Styrke arbejdet med indsatser på flere niveauer (fx borger-, medarbejder-, leder- og organisationsniveau), men på systematiskvis, så området samlet styrkes.
- Ledelsen laver overordnede planer for at arbejde forebyggende, som kobles til forebyggende metoder og anvendes i det daglige arbejde.

Refleksionsspørgsmål: Hvilke indsatser kan I tænke sammen for at arbejde mere helhedsorienteret?

2. En systematisk beskrivelse af borgerens situation

Anden anbefaling handler om at understøtte borgerens trivsel og derved forebygge mistrivsel og udadreagerende adfærd. Det betyder fx:

- At kende til borgerens livshistorie, vaner, relationer, diagnose, psykologiske behov, somatiske tilstand, mm.
- Beskrivelsen af borgeren kan foretages og/eller opdateres løbende.
- At du kan få flere perspektiver på borgerens situation.
- At I laver observationer og analyser af borgerens adfærd og behov.
- Analysen af borgeren kan med fordel gennemgås på et tværfagligt møde om borgeren.

Refleksionsspørgsmål: Hvordan ser I tegn på mistrivsel hos borgerne?

3. Iværksættelse af relevante forebyggende indsatser

Tredje anbefaling handler om, at I kan foretage en vurdering af, hvorvidt der skal iværksættes ekstra faglige indsatser, og støtte til borgeren, ved at lave en risikovurdering:

- Risikovurderingen skal tage udgangspunkt i den enkelte borger og i den aktuelle situation.
- Hvis jeres risikovurdering angiver, at der fx kunne være en risiko forbundet med en medarbejders kontakt til en borger, skal der gribes ind.
- Når situationen omkring borgeren ændres, skal I være opmærksom på, om risikoen er aftaget.
- Ledelsen kan desuden fokusere på:
 - At alle medarbejdere, herunder unge og nyansatte, har de fornødne faglige kompetencer.
 - At foretage en risikovurdering af hele organisationen på baggrund af tidligere episoder.

Refleksionsspørgsmål: Hvordan arbejder I med risikovurdering?

4. Indsatser der fremmer borgernes trivsel og skaber et trygt arbejdsmiljø for medarbejderne

Fjerde anbefaling handler om, at I råder over og arbejder med indsatser, der fremmer borgernes trivsel og skaber et trygt arbejdsmiljø for jer som medarbejdere.

- Borgerens trivsel: Et meningsfuldt hverdagsliv for borgeren er med til at give borgeren en oplevelse af trivsel og livskvalitet. Hvis borgeren trives mindskes sandsynligheden for voldsomme episoder. Voldsomme episoder kan opstå, hvis der sker for lidt eller for meget/for hurtigt. Et meningsfuldt liv er individuelt, men I kan særligt sætte fokus på: Meningsfulde aktiviteter, fysisk aktivitet, sansestimuli og fysiske rammer.
- Trygt arbejdsmiljø: For at kunne fremme jeres trivsel som medarbejdere har ledelsen ansvar for, at der udarbejdes en arbejdspladsvurdering (APV). En APV anvendes til at understøtte ledelsen i at følge op og sikre, at der er et sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt arbejdsmiljø. APV'en kan desuden suppleres af fx supervision, beboerkonferencer, samt et generelt fokus i afdelingen på at kunne tale åbent om, hvordan man har det og hvilke oplevelser man har haft.

Refleksionsspørgsmål: Hvad kan I gøre for at styrke trivsel og tryghed for både borgere og medarbejdere?

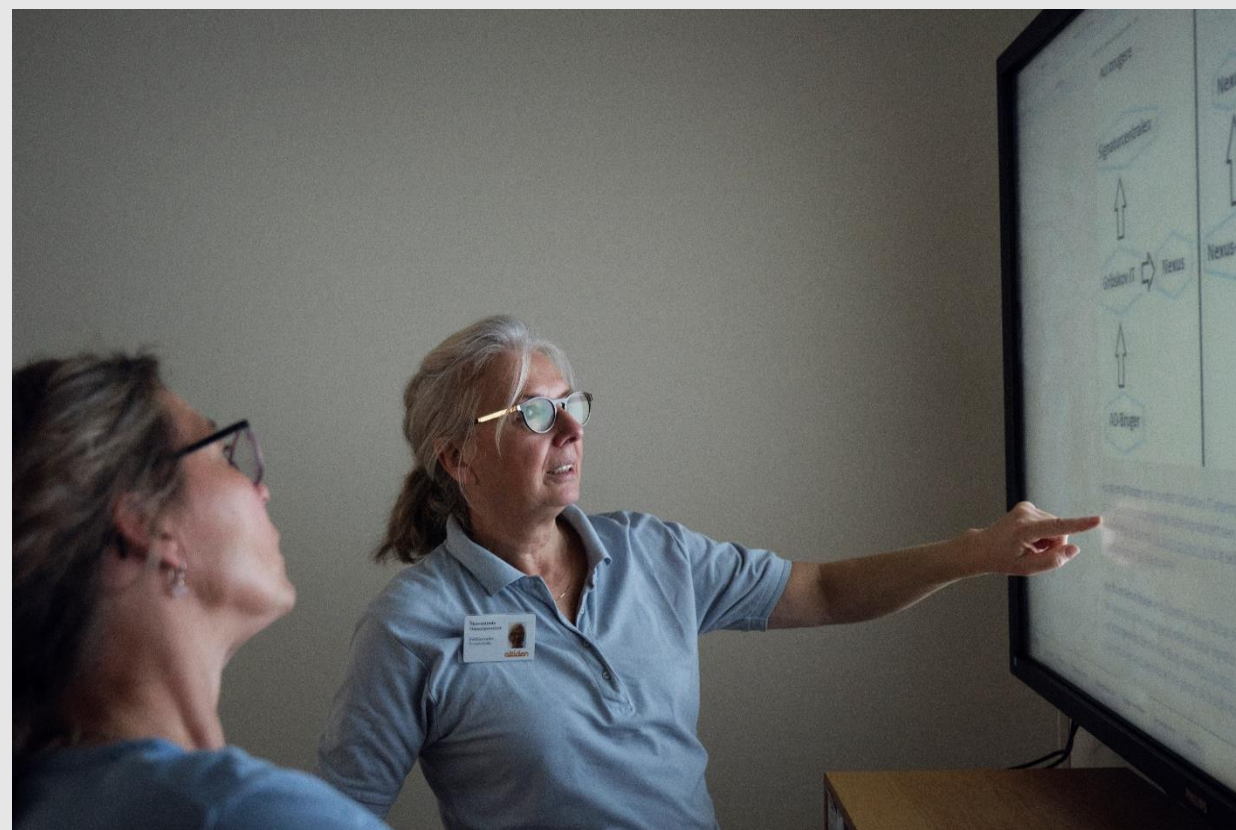
Metoder

Der er mange forskellige metoder og tilgange til at forebygge voldsomme og nær-ved episoder.

På de næste slides får du tips til, hvordan du kan anvende et par af de tilgange og metoder i det praksisnære arbejde.

Du skal først se og reflektere over en dilemmafilm, der knytter sig til emnet forebyggelse – den finder du på næste slide.

På de efterfølgende slides præsenteres du for to relevante metoder til forebyggelse.

Refleksionsspørgsmål:

Hvilke metoder anvender I til at forebygge episoder med udadreagerende adfærd?

Dilemmafilm: Forebyggelse

Udadreagerende adfærd i ældreplejen

Forebyggelse

SUNDHEDSSTYRELSEN

Start filmen ved at holde musen henover billedet og tryk på play-knappen.

Metode til forebyggelse: Blomsten

Alle mennesker har fem grundlæggende psykologiske behov, der overlapper hinanden, og som mødes i et centralt behov for kærlighed. Tom Kitwood har valgt at illustrere dette med en blomst. Hvis ét behov opfyldes, vil det også få en effekt på de andre.

De enkelte behov vil variere i forhold til personlighed og livshistorie. Hos personer med demens vil behovene være mere åbenlyse, da de er langt mere sårbare og ofte ikke selv kan tage initiativ til at få opfyldt deres behov. De har derfor brug for din støtte til at få opfyldt deres behov.

Blomsten kan anvendes til at analysere adfærd, som du ikke forstår – og til at forstå, hvilke psykologiske behov der ligger til grund for adfærd. Du kan også bruge den til at øge velbefindendet mere generelt. Du kan antage, at adfærd vil forsvinde, hvis personens behov bliver mødt. Konkrete tiltag vil oftest understøtte flere af borgernes behov, fordi behovene som regel overlapper hinanden.

Du kan læse mere om, hvordan blomsten anvendes i praksis i demenshåndbogen "Personcentreret omsorg i praksis" på www.sst.dk

Metode til forebyggelse: Trafiklys

Trafiklyset er et redskab der bruges til risikovurdering. Redskabet opdeler og beskriver borgerens adfærd i 3 farver samt lister personalets handlemuligheder for at støtte og hjælpe borgeren. Trafiklysmetoden har fokus på den enkelte borger, hvor der laves en grundig beskrivelse af, hvordan borgeren fremstår i de tre tilstande.

Borgerens typiske adfærd, herunder sprogbrug, kropssprog, handlinger mm. noteres således, at medarbejderne kan identificere om borgeren er i balance, har det svært eller udviser en decideret risikoadfærd.

Trafiklysmetoden udføres ved, at man i et skema beskriver borgerens tilstand i grøn, gul og rød, hvor grøn er når borgeren har det godt, gul er situationer hvor borgeren udviser problemadfærd, mens rød beskriver borgerens typiske truende eller voldsomme fysiske adfærd.

Trafiklysmetoden gør det muligt, at registrere borgerens signaler samtidig med, at den giver konkrete anvisninger på, hvordan borgeren kan hjælpes.

Du kan læse mere om trafiklysmetoden på www.voldsomudtryksform.dk

Psykisk/humor/sindsstemning		
Kommunikation/verbalt		
Sociale relationer (andre beboere, personale)		
Psykisk/humor/sindsstemning		
Kommunikation/verbalt		
Sociale relationer (andre beboere, personale)		
Psykisk/humor/sindsstemning		
Kommunikation/verbalt		
Sociale relationer (andre beboere, personale)		

Du kan få mere viden og kendskab til relevante metoder

i Sundhedsstyrelsens anbefalinger og inspiration til at forebygge, håndtere og lære af voldsomme episoder og udadreagerende adfærd i ældreplejen.

Der er desuden udgivet en kort version.

Begge finder du på:

<https://www.sst.dk/da/Viden/Demens/Forebygge-udadreagerende-adfaerd/Anbefalinger-og-inspiration>

